MEŞHUR ÂLİMLERİN ÖLÜM ANINDA SELEF YOLUNA DÖNÜŞÜ

ŞEYHULİSLAM İBN TEYMİYYE

TEVHİD YAYINLARI

MEŞHUR ÂLİMLERİN ÖLÜM ANINDA SELEF YOLUNA DÖNÜŞÜ

Şeyhulİslam İbn Teymiyye

TEVHİD YAYINLARI
1435

MEŞHUR ÂLİMLERİN ÖLÜM ANINDA SELEF YOLUNA DÖNÜŞÜ

Şeyhulİslam İbn Teymiyye

İbn Teymiyye Külliyatı, 4. cilt
"Anahatlarıyla Selef İtikadı"

irtibat:
kitabvesunnet@gmail.com

بسم الله الرحمن الرحيم

Muhakkak ki hamd Allah'adır. O'na hamdederiz ve O'ndan yardım dileriz ve O'ndan mağfiret dileriz. Ve nefislerimizin şerlerinden ve kötü amellerimizden Allah'a sığınırız. Allah kime hidayet ederse onu saptıracak yoktur ve kimi de saptırırsa ona hidayet edecek yoktur. Ve Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet ederim. O, tektir ve ortağı yoktur. Ve Muhammed'in O'nun kulu ve resûlu olduğuna şehadet ederim.

"Ey iman edenler! Allah'tan, sakınılması gerektiği şekilde sakının ve ancak müslümanlar olarak ölünüz."[1]

"Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan eşini yaratıp ikisinden bir çok erkekler ve kadınlar türeten Rabbinizden sakının; kendi adına birbirinizden istekte bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık (bağlarını kırmak)**tan sakının. Şüphesiz ki Allah, sizin üzerinizde gözetleyicidir."**[2]

[1] Âl-i İmran Suresi, 102. ayet
[2] Nisa Suresi, 1. ayet

"Ey iman edenler! Allah'tan sakının ve doğru söz söyleyin, ki amellerinizi ıslâh etsin ve günahlarınızı bağışlasın. Her kim Allah'a ve Resûlu'ne itaat ederse, o fevz'ul-azîm ile kurtuluşa ermiş olur."[3,4]

Emmâ ba'du: Muhakkak ki sözün en doğrusu Allah'ın kitabıdır ve yolların en güzeli de Muhammed (sallAllahu aleyhi ve sellem)'in yoludur ve işlerin en şerlisi sonradan çıkarılanlardır ve her sonradan çıkarılan bid'attır ve her bid'at dalâlettir ve her dalâlet de ateştedir. Ve ba'du:

Şeyhulİslam İbn Teymiyye (rahimehUllah) şöyle demiştir:

Selefin yolundan ve menhecinden[5] ayrılan kelâmcıların

[3] Ahzab Suresi, 70.-71. ayet

[4] Allah Resûlu (sallAllahu aleyhi ve sellem)'den sahih olarak rivayet edilen hacet hutbesi. Ebu Davud, Tirmizi ve İbni Mace'de tahric edilmiştir.

[5] "Mü'minler içinde Nebî'lerine en çok tâbi olan Selef'tir. Selef'in menheci, Nebî (sallAllahu aleyhi ve sellem)'in menhecine en muvafık olan menhecdir. Bunun için, tüm ibadet ve davet meselelerinde bu menhecin en derin noktalarını incelemek ve bu menheci ilim, ibadet ve davette doğruya muvafık olmayı umarak tatlı ve serin bir su şeklinde müslümanlara sunmak, araştırmacılar üzerine vaciptir. Şüphesiz ki bu ümmetin âhiri ancak bu ümmetin evvelinin salâh bulduğu ile salâh bulabilir. Şöyle ki akîdesinde, ibadetlerinde, muamelatında, teamüllerinde, edebinde ve ahlakında İslam'ın menheci kesinlikle apaçıktır. Çünkü bu menhec, Kitap, Sünnet ve Sahabe (radıyAllahu anhum)'un fehminden alınmış bir menhectir." Bknz. Yayınlarımızdan: "Bid'atların Tenkidinde Ve Bid'at Ehlini Davette Selef Menheci", Hammud bin Cabir el-Hârisî

ve mutasavvıfların genelinin, ya ölüm anında veya ölümden bir süre önce bu hususu itiraf ettikleri görülür. Bu konuyla ilgili meşhur pek çok olay ve rivayet vardır.

İşte Ebû'l-Hasan el-Eş'arî: Kırk yıl i'tizâlî fikirler arasında yetişip onun savunuculuğunu yaptı. Sonra bu düşüncelerinden vazgeçip Mu'tezile'nin sapıklığını ilân etti ve onlarla şiddetli bir mücâdeleye girişti.

İşte Ebû Hâmid el-Gazzâlî: Son derece zekî ve kulluk bilincinde bir kimseydi; kelâmı ve felsefeyi gayet iyi biliyordu; zühd, riyazet ve tasavvuf yoluna sülük etmişti. Ama sonunda bu mes'elelerde şaşkınlığa düştü ve durmak zorunda kaldı.

Keşif ehlinin aleyhine döndü ve hattâ bütün bunlardan sonra "İlcâmiu'l-Avâm an-İlmi'l-Kelâm = Halkı Kelâm İlminden Alakoymak" adlı bir kitab yazdı.

İşte Ebû AbdİllahMuhammed bin Ömer er-Râzî: Lezzetlerin kısımları konusunda yazdığı bir kitabında şunları söylüyordu:

"Kelâmın yollarını ve felsefenin metodlarını çok düşündüm. Bunların ne bir derde deva olabileceğini ne de bir susuzu kanasıya sulayabileceğini görmedim. Sonuçta

anladım ki, yolların en güzeli Kur'ân yoludur. İşte şimdi kabûl edilecek şeyler konusunda şu âyetleri okuyorum:

"Rahman, Arş'ın üzerine istivâ etti."[6]

"Güzel kelimeler O'na çıkar, onu salih amel yükseltir."[7]

Reddedilecek şeyler konusunda da şunları okuyorum:

"Hiçbir şey, O'nun misli gibi değildir. Ve o Semi'dir, Basir'dir."[8]

"O onların önlerindekini ve arkalarındakini bilir ve O'nu, ilmen ihata edemezler."[9]

"Sen, hiç O'nun için bir adaş bilir misin?"[10]

(Râzî sözüne şöyle devam ediyordu:)

Benim yaşadığım tecrübeleri yaşayan kimse, benim vardığım bu bilgiye varır."

---

[6] Taha Suresi, 5. ayet
[7] Fatır Suresi, 10. ayet
[8] Şura Suresi, 11. ayet
[9] Taha Suresi, 110. ayet
[10] Meryem Suresi, 65. ayet

Ve sık sık şu şiiri terennüm ediyordu:

"Ayak bağıdır ancak, akılların varabileceği en son nokta

Âlimlerin çabalarının pek çoğu da sırf dalâlet!
Ruhlarımız, cisimlerimizden tamamen ürkmüş durumda.

Dünyamızdan elde ettiğimiz sonuç, ezâ ve vebalden başka değil!

Hayatımız boyunca istifademiz araştırmalarımızdan:

Kîl-u kâl'i toplamış olmamızdan başka değil!..."

İşte İmâmu'l-Harameyn (el-Cüveynî): İntisap ettiği ve tasdikte bulunduğu yolu terk etti Selef'in yolunu seçti. O şöyle derdi:

"Arkadaşlar! Kelâmla meşgul olmayın. Eğer ben kelâmın beni götürdüğü noktayı önceden bilseydim hiç onunla uğraşmazdım."

Ölümü sırasında da şunları söylemişti:

"Uçsuz bucaksız bir denize dalmışım. Müslümanları ve onların ilimlerini terk etmişim ve beni uyarıp sakındırdıkları şeylere girmişim!

Ama şimdi, eğer Rabbim rahmetiyle benim imdadıma yetişmeseydi vay İbnu'l-Cüveyni'nin başına gelenlere!

İşte şimdi ben, anamın akidesi üzere - veya diğer rivayete göre: Neysâbur kocakarılarının itikadı üzere- ölüyorum."

İşte Ebû AbdİllahMuhammed b. AbdilKerim eş-Şehristânî: Yukarıdakine benzer şeyler söylemiş ve felsefeciler ile kelâmcılar yanında şaşkınlık ve pişmanlıktan başka bir şey bulamadığını bildirmişti. Zaman zaman şu şiiri okurdu:

"Yemin olsun ki dolaştım tüm toplantı yerlerini

Gezdirdim hep bu mahallerde gözlerimi

Şaşkınlık içinde kafasına koyan elini

Ya da pişmanlıkla birbirine vuran dişlerini

Kimselerden başka kimse görmedim".

Ve nihayet işte İbnû'l-Fârız: Kendisi son dönemde yetişmiş vahdet-i vücûdçulardandır. "Nazmu's-Sülûk" diye bilinen "Kasîde-i Tâiyye" nin sahibidir.

Bu kasidesinde vahdet-i vücûd görüşünü üstün bir şiir gücüyle mısralara dökmüştür. O, altın bir sini içindeki domuz etinden daha pistir.

Kasidesi "Sülük Manzumesi" şeklinde değil de "Şükûk (Şüpheler) Manzumesi" diye adlandırılsaydı çok daha yerinde olurdu!

Bu kasidenin mahiyetine ve ne melanetler içerdiğine Allah şahittir. Buna rağmen pek çok rağbet görmüş ve döneminin ileri gelenleri bu kasideyi övmede, içerdiği ittihâd görüşlerini yüceltmede fazlasıyla aşırı gitmişlerdir. Fakat ölüm anı geldiği zaman İbnu'l-Farız şu şiiri söylüyordu :

"Eğer sizin nezdinizde sevgideki derecem,

Şu karşılaştığım şey ise,

Günleri demek boşa geçirmişim!

Bir zamanlar nefsimin kavuştuğu arzular...

Bugün onların karmakarışık rüyalar olduğunu anlıyorum."

Onların bu haline karşılık imanın temellerinden birisi, Cenâb-ı Hakk'ın kulunu, dünyada da, âhirette de sabit ve kesin bir söz üzere kararlı kılması idi.

Nitekim Cenâb-ı Hak şöyle buyurmaktaydı:

"Görmedin mi güzel bir kelimeyi nasıl misâl getirdi? Kökü sabit ve dalı semâda olan güzel bir ağaç gibidir. Her zaman Rabbinin izni ile meyvesini verir. Ve Allah insanlar için misâller verir. Umulur ki onlar öğüt alırlar. Habîs bir kelimenin misâli habîs bir ağaç gibidir, arzın üstünden koparılmış, onun için bir karar yoktur. Allah, iman edenleri dünya hayatında ve ahirette sâbit kavil ile tesbit buyurur ve zalimleri dalâlete düşürür. Ve Allah dilediğini yapar."[11]

Bu âyette geçen **"kelime"** akidenin aslıdır, temelidir.

Çünkü "itikad", kişinin inandığı bu kelimeden ibarettir.

Elbette akidelerin ve sözlerin en güzeli, Kelime-i Tevhîd'tir; Allah'tan başka ibadete layık ilâh olmadığına inanmaktır.

[11] İbrahim Suresi, 24.-27. ayet

Akidelerin ve sözlerin en çirkini ise "şirk sözü" dür; Allah'ın yanısıra başka ilâhlar da edinmektir. Halbuki böyle bir şey bütünüyle gerçek dışı olup hakîkatla hiçbir ilgisi yoktur.

Bu nedenle Cenâb-ı Hak: **"Habîs bir kelimenin misali habîs bir ağaç gibidir, arzın üstünden koparılmış, onun için bir karar yoktur."**[12] buyurmuştur.

Yine araştırmacılar bu nedenledir ki, bu kötü sözler ve çirkin inançlar üzerinde araştırma yaptıkça, amel edenler amel ettikçe sapıklıkları iyice artmış, haktan iyice uzaklaşmışlar ve bu bâtıl şeyler hakkındaki bilgileri çoğalmıştır, o kadar...

Nitekim Cenâb-ı Hak şöyle buyurur:

"Ve o kâfirler(e gelince)**: Onların amelleri düz arazideki serap gibidir. Susayan onu su sanır. Nihayet ona gelince bir şey bulamaz ve yanında Allah'ı bulur. Ve Allah, hesabı seri görendir. Yâhud derin denizdeki zulmet gibidir, onun üstünü bir dalga kaplar, onun üstünde bir dalga, onun da üstünde bir bulut. Bazısı bazısı üstünde olan zulmetler. Elini çıkardığında**

[12] İbrahim Suresi, 26. ayet

neredeyse onu göremez. Ve Allah, kime nur kılmamışsa artık onun için nûrdan bir şey yoktur."[13]

Burada Cenâb-ı Hak iki benzetmeyi söz konusu etmektedir:

1 - (الكفر والجهل المركب) Karmaşık (mürekkeb) bir küfür ve cehaletle ilgili benzetmedir ki, bu halin içine düşen kimse inandığı şeylerin var olduğunu sanır, oysa bunlar gerçekte tıpkı seraptan ve bir hayalden ibarettir; varlıkları yoktur. Bu durumda kalb, vücudun suya hasret duyması gibi hakka susamıştır. Fakat su sandığı şeyin peşine düştüğü zaman, onun serap olduğunu görür ve Allah'ı yanında bulur. Allah da onun hesabını tam tamına görür; Allah hesabı çabuk görendir. Sünnet'ten ve Cemaat'tan ayrılan bütün bu kimselerin böyle bir durum içinde oldukları görülür.

2 - (الكفر والجهل البسيط) İkinci benzetme ise, açık (basit) bir küfür ve cehaletle ilgili benzetmedir ki, bu küfrün içine düşen kimse, inancında herhangi bir gerçeğin bulunduğu iddiasında değildir ve inancında bir hidâyet görmemektedir.

Karmaşık (mürekkeb) küfür, giderek mutlaka açık ve aşikâr (basit) küfrü doğuracaktır.

[13] Nur Suresi, 39.-40. ayet

Aslında her küfür çeşidinde mutlaka karmaşık (mürekkeb) bir cehalet (El-Cehlu'l-Murekkeb) mevcuttur.

Cenâb-ı Hak bu iki örneği vermek suretiyle; bozuk itikadın ve hakkı bilmemenin doğuracağı durumu -ki bu husus, kendilerine gazabedilmiş olan (yahûdîler) ile sapmış olanların (hristiyanların) durumuna benzemektedir-, bâtıla kesin olarak bağlanıp hakkında artık azab hak olan kimsenin ve nihayet hidâyet yolunu göremeyen sapmışın halini açıklamayı murâd etmiştir.

Diğer taraftan öyle durumlar vardır ki, sûfî ve meşâyihe uyan pek çokları, gerçek meşâyihe bir takım uydurma sözler ve olmadık özellikler nispet etmişler veya onların sözleri arasında yer alan müteşâbih (anlamı kapalı) bir sözü, asıl anlamının dışında te'vîl edip yorumlamışlardır.

Veyahut da söz konusu edilen durum, bâzı şeyhlerin hatalarından ve zellelerindendir, ya da bir kısmının günahları ve mâsiyetlerindendir.

Meselâ, bid'atların ve günahların birçoğu böyle olup bir kısım şeyhler bunları, mümkün ve caiz bir te'vîlden, ya da caiz olmayan bir te'vîlden hareketle yapmıştır. Fakat yapılan şey, ondan afvedilmiştir veya kişi bizzat kendisi o şeyden tevbekâr olmuştur.

Ya da sahip olduğu bir takım hasenat sayesinde bu mâsiyeti bağışlanmıştır veyahut da sabır gösterdiği bir takım sıkıntılar dolayısıyla bu günah ondan silinmiştir.

Hattâ nakledilen bu söz, bir takım zühd, ibâdet ve makamlara sahip oldukları için, Allah'ın velî kullarına benzerlik arzeden kimselerden sâdır olmuştur. Halbuki bunlar, gerçekte Allah'ın takva sahibi velî kulları değildir; aksine haddi aşmış zâlim câhillerdendir veya münafıklardandır, hattâ belki de kâfirlerdendir.

İşte yeryüzünü dolduran binlerce insan...

Her bir topluluğun, Resûl'lerin iddia etmediği, sırlar ve hakikatlerin kendi grublarında bulunduğunu, bu sırların ve hakikatlerin kendi mümtaz, âlimlerince bilindiğini ve bunlara ancak tam teslimiyet ile muttali olunabileceğini iddia ettiğini görürsün. Onlar bu iddialarına delil olarak mevzu hadîsler ve bâtıl tefsirler ileri sürerler.

Meselâ Ömer (radıyAllah anh)'tan şu sözleri naklederler:

"Nebîmiz ile Ebû Bekir bir şeyler konuşuyorlardı, ben konuştuklarını hiç anlamıyordum ve onların yanında sanki zenci gibi idim."

Böylece onlar Ömer (radıyAllahu anh)'ı orada hazır olup konuşmayı dinlemekle beraber, Nebî (sallAllahu aleyhi ve sellem) ile Ebû Bekir (radıyAllahu anh) arasında (dil bilmeyen) zenci mesabesinde kabul ediyorlardı.

Ayrıca bu adamlardan birisi kalkıp bu sırları ve hakîkatları, kalbine bırakılan keşf ve ilham ile bildiğini iddia eder.

Bunun yanında diğer grubların her biri, bunun uydurulmuş ve bâtıl bir söz olduğu iddiasında bulunur. Şayet bu konudaki çeşit çeşit bâtıl iddiaları zikredecek olsam, sahifelere sığmaz.

Meselâ bunlar arasında öyle kimseler vardır ki, şeyhine;

"Cenibu'l-Kur'ân=Kur'ân'ın Yandaşı" diye adlandırdıkları bir takım kasideler nispet ederler ve bu kasidelerden ve muhtevasından Kur'ân'dan fazla vecd ve haz duyarlar. Halbuki bunlar içinde birçok yalan ve sapıklık unsuru vardır;

Yine bunlar arasında öyleleri vardır ki, şeyhine vahdet-i vücûdla ilgili kasideler nispet ederler; ittihad düşüncesinden dolayı şeyhin bütün mahlûkatın yaratıcısı olduğuna, gökleri ve yeri yarattığına inanırlar ve ona secde ederek kullukta bulunurlar.

Diğer bir kısmı, kasidelerinde rablerini, mevzu rivayetlerde yer alan ve kesinlikle yalan, uydurma ve apaçık bir küfür olan teşbih, tekyîf (keyfiyet belirtme) ve tecsîm (cisim isnad etme) gibi şekillerle tavsif eder.

Meselâ -hâşâ- Cenâb-ı Hakk'ın bazılarıyla beraber oturup yediğini, içtiğini, onlarla beraber yürüyüp onları kucakladığını, yeryüzüne inerek bahçelerde oturduğunu ve buna benzer şeyleri naklederler.

Üstelik onlardan her biri bu tür iddiaları, Allah'ın muttaki velî kullarından temayüz etmiş kişilerin sahip olabileceği gizli sırlar ve korunmuş ilimler kabul ederler...

Mevlâmız Teâlâ'dan dünyada da, âhirette de bizi sağlam ve kesin söz ile sabit ve kararlı kılmasını, bizi Kitab ve Sünnet'e sımsıkı sarılma lütfuna eriştirmesini niyaz ediyoruz.[14]

[14] İbn Teymiyye Külliyatı: 4. cilt, "Anahatlarıyla Selef İtikadı", Tevhid Yayınları, İstanbul

Mü'minler içinde Nebî'lerine en çok tâbi olan Selef'tir. Selef'in menheci, Nebî (sallAllahu aleyhi ve sellem)'in menhecine en muvafık olan menhecdir. Bunun için, tüm ibadet ve davet meselelerinde bu menhecin en derin noktalarını incelemek ve bu menheci ilim, ibadet ve davette doğruya muvafık olmayı umarak tatlı ve serin bir su şeklinde müslümanlara sunmak, araştırmacılar üzerine vaciptir. Şüphesiz ki bu ümmetin âhiri ancak bu ümmetin evvelinin salâh bulduğu ile salâh bulabilir. Şöyle ki akîdesinde, ibadetlerinde, muamelatında, teamüllerinde, edebinde ve ahlakında İslam'ın menheci kesinlikle apaçıktır. Çünkü bu menhec, Kitap, Sünnet ve Sahabe (radıyAllahu anhum)'un fehminden alınmış bir menhectir.